

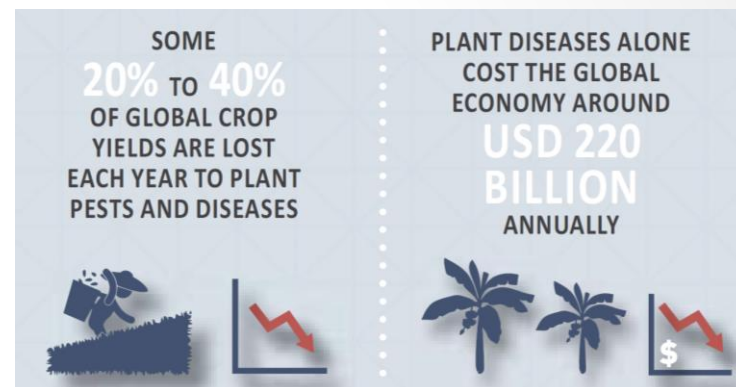
Vliv zdraví rostlin na kvalitu a bezpečnost potravin

Jan Pivoňka, VŠCHT, SPV
VŠCHT Praha
Ústav konzervace potravin

Zdraví rostlin

- Ekonomické dopady
  - Sociální dopady
  - Environmentální dopady
  - **Zdravotní dopady**
-
- Global food security system
  - Zajištění udržitelné produkce
  - Podpora biodiverzity
  - Omezení šíření chorob

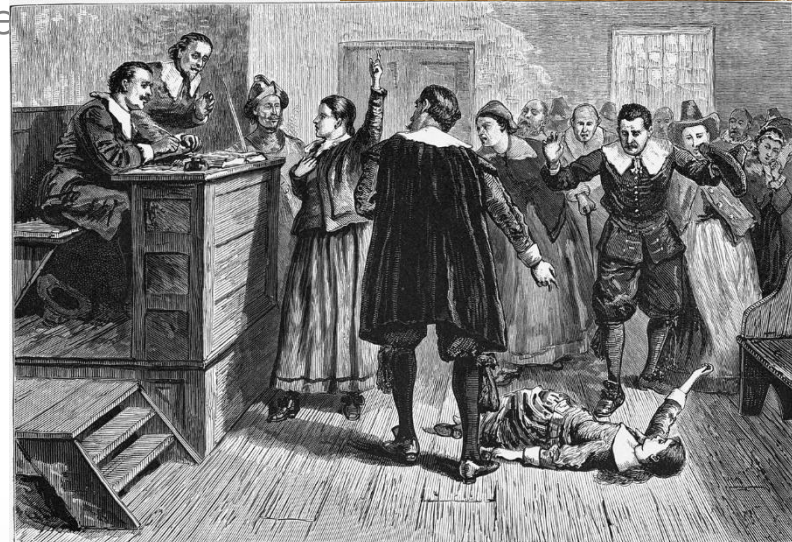

Zdroj: FAO

Paličkovice nachová - námel

- Vřesckovýtrusná houba –
  - *Claviceps purpurea*
- *Ergotismus*
  - „ohěň sv. Antonína“
  - Stažení cév
  - Odumírání okrajových částí těla
  - Duševní poruchy, halucinace
  - „nákazou“ trpěly mnohdy celé vesnice

Obvinění z čarodějnictví
1692 (Salem)

Zdraví rostlin - potraviny

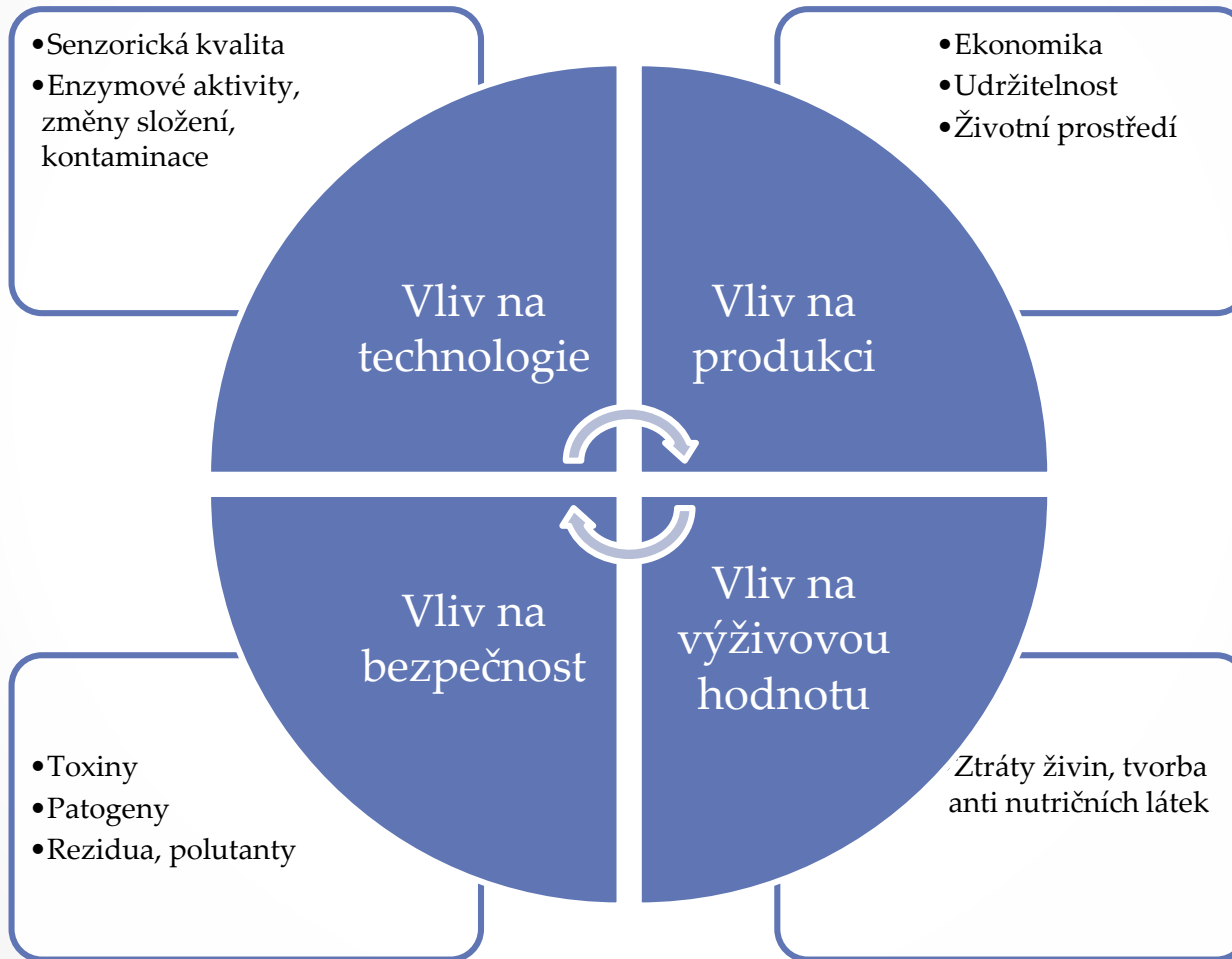
Životní
prostředí

Zemědělská
produkce

Zpracování
potravin

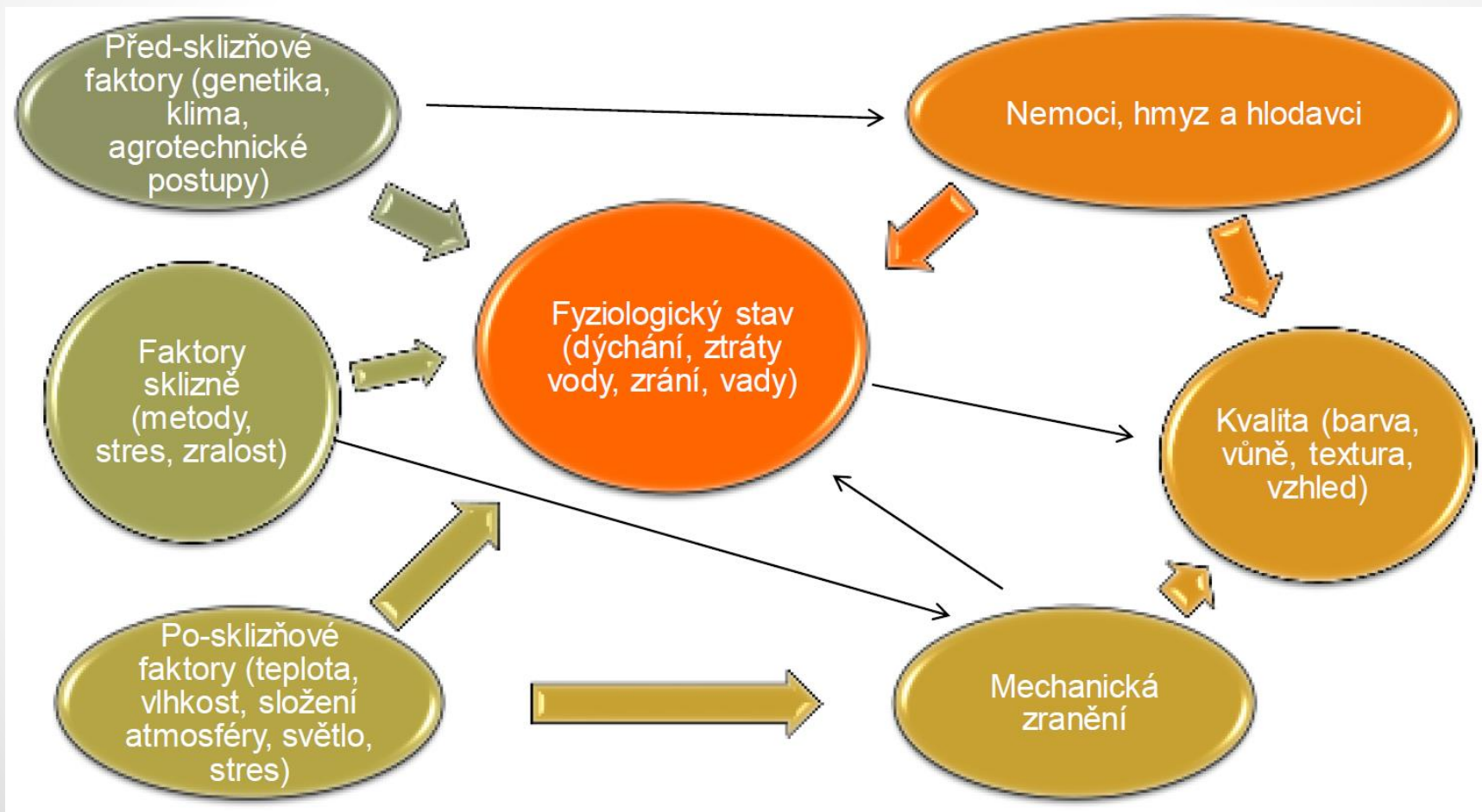
Uvádění do
oběhu a
zpracování

Vliv nemocí

Kvalita rostlinných surovin

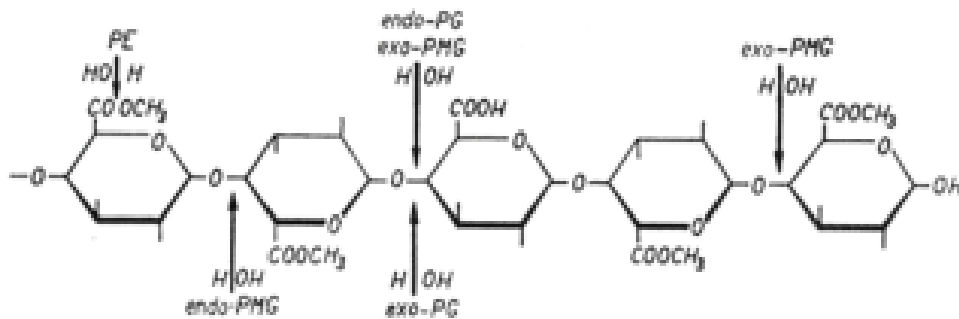
Vliv na výživovou hodnotu - příklady

- Půda
  - Vyšší obsah dusíku – více bílkovin – neroste obsah esenciálních AMK
  - Stress z nedostatku živin
- Klima
  - Délka slunečního svitu (vitamín C, thiamin)
  - Vyšší obsah CO₂ – vyšší podíl cukrů (C/N) – nižší akumulace minerálů (C3 rostliny)
- Výběr vhodné odrůdy
  - 2x vyšší obsah beta-karotenu v mrkvi
  - 2x vyšší obsah vápníku ve fazolích
  - 4x vyšší obsah beta-karotenu v brokolici
  - 2-3x vyšší obsah Fe a Zn v kukuřici
  - 4x vyšší obsah lykopenu v rajčatech
  - Rýže s obsahem beta-karotenu
- Posklizňové zpracování
- Napadení škůdci a nemocemi = stress = změna výživové hodnoty
- Sekundární metabolity – někdy jsou žádoucí

Technologické aspekty - Měknutí okurek

- Polygalaktouronasy
- Surovina napadená mikroorganismy
- Macerace povrchových vrstev
- cell wall degrading enzymes (CWDEs) – některé termostabilní

Technologické aspekty - Gushing

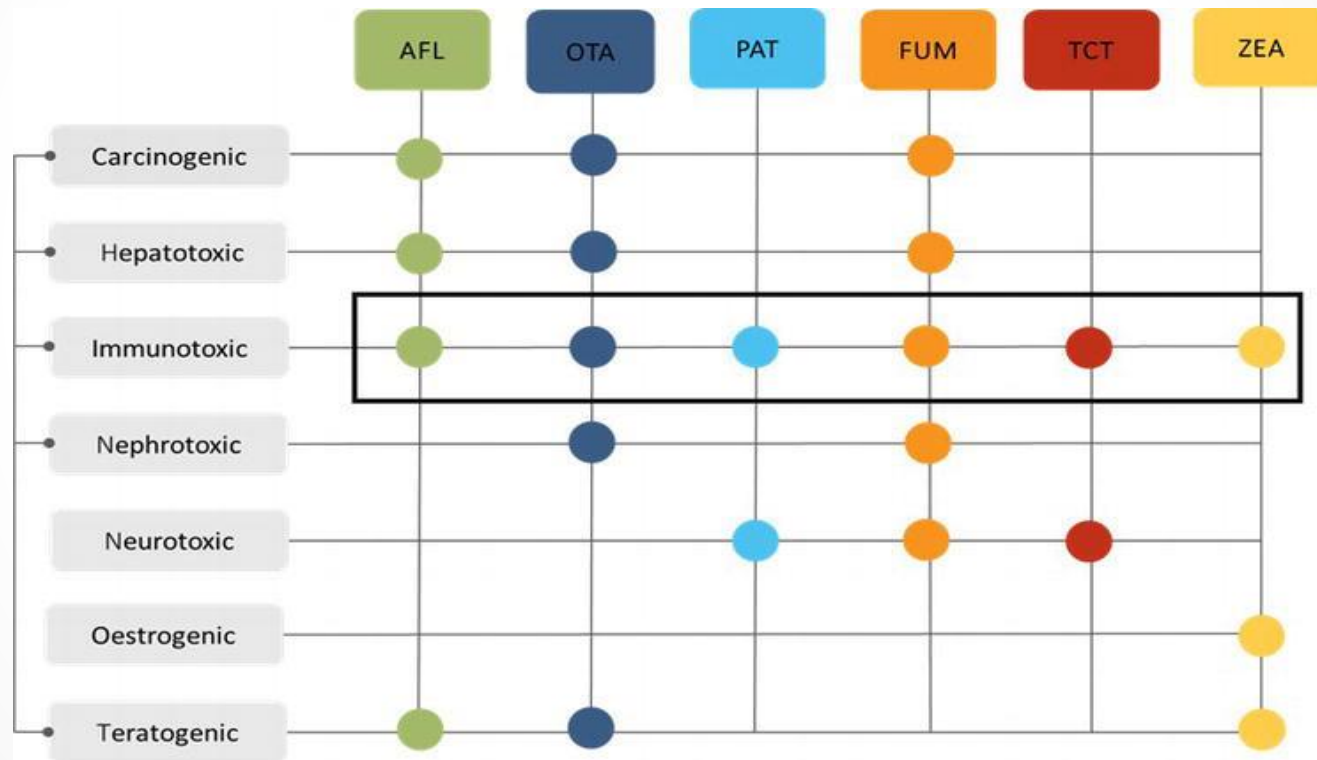
- Primární přepěňování piva
- Vláknité houby
- **Fusarium head blight**
- Hydrofobiny – malé molekuly proteinů CCA 100 AA
- Heterogenní nukleace CO₂

Bezpečnost - Mykotoxiny

- sekundární metabolity plísní
- dle FAO je kontaminováno až 25 % konzumovaných potravin
- mykotoxiny jsou obvykle vylučovány do okolí, ale mohou být také ve sporách
- Známo cca 200-300 mykotoxinů produkováno cca 150 plísněmi
- jeden druh plísně může produkovat více mykotoxinů
- nejvýznamnější rody: *Aspergillus*, *Penicilium*, *Fusarium*
- ***Přetrvávají v potravním řetězci – mléko Aflatoxin M1***

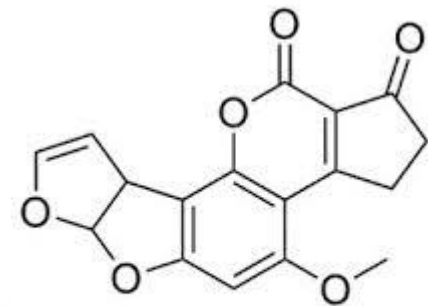
Zdravotní důsledky konzumace MT

Aycan Cinar and Elif Onbaşı (September 20th 2019). Mycotoxins: The Hidden Danger in Foods, Mycotoxins and Food Safety, Suna Sabuncuoğlu, IntechOpen

Aflatoxiny

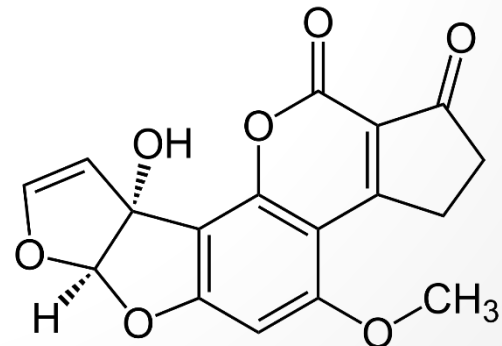
- *Aspergillus* (*A. flavus*, *A. parasiticus*, *A. nomius*)
- kukuřice, podzemnice olejná, pistácie, ořechy, hrozinky, fíky, koření
- Aflatoxin B₁ – prokázaný karcinogen
- toxicita aflatoxinů: B₁ > G₁ > B₂ > G₂,
- termostabilní (250 °C)

aflatoxin B₁

Aflatoxin M1

- Zhruba 1-3 % AFB1 na AFM1 do 24 hodin, doba vyloučení do 4 dnů
- Termostabilní
- Méně toxický než B1
- Častý výskyt v mléce z rozvojových zemí
- limit EU 0,05 $\mu\text{g}/\text{kg}$ (IF 0,025); limit CA 0,5 $\mu\text{g}/\text{kg}$
- Mléko, sýry, dětská výživa

Patulin

- *Penicilium (P. expansum), Aspergillus*
- substrát: jablka; ovoce, nálezy i v obilovinách
- Rozpustný, termostabilní
- Fermentace = snížení kontaminace
- Běžný výskyt 10-15 µg/kg
- působení:
  - prokázána kancerogenita a mutagenita,
  - –účinky na GIT, neurotoxický, imunotoxický
  - –váže se na SH skupiny aminokyselin → narušení permeability buněčných membrán, aktivity enzymů

Ovlivnění mykotoxinů

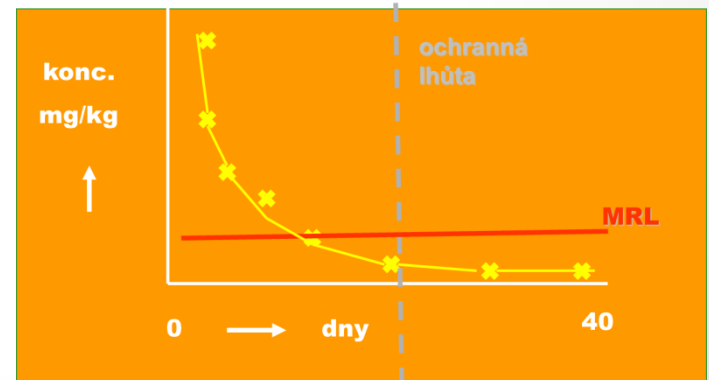
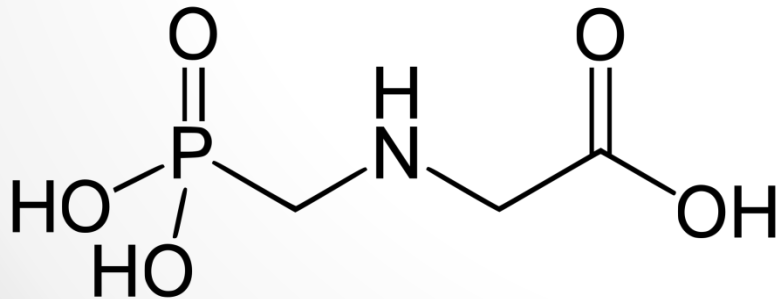
- rezistence kultivarů
- oseední postupy
- klimatické poměry
- míra fyziologického stresu
- virulence patogenní vláknité houby
- typ produkovaného mykotoxinu
- schopnost rostliny degradovat mykotoxiny
- interval mezi sklizní a koncentračním cyklem produkce mykotoxinů
- Správné vysušení
- hygiena skladování

- použití pesticidů

Techniky ovládaní mykotoxinů

Occurrence and Importance of Mycotoxins		Mycotoxin Control Strategies		
		Pre-Harvest Strategies	Post-Harvest Strategies	
Cereals, Nuts, Species, Dried Fruits, Animal Products	<ul style="list-style-type: none"> Human and animal health Contaminated food and feed Agricultural and industrial losses Increased cost of production Lowered animal production Decreased market values Irregularity of production Regulatory enforcement Testing and quality control measures 	<ul style="list-style-type: none"> Good Agricultural Practices (GAPs) Good Manufacturing Practices (GMPs) Appropriate Environmental Factors Favorable Storage Practices 	<p><i>Physical Treatment</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Sorting Processing Storage Radiation Cold Plasma Mycotoxin Binders Mycotoxin 	
				<p><i>Chemical Control</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Bases (Ammonia, Hydrated Oxide) Chitosan Ozone Treatment
				<p><i>Biological Control</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Bacteria Yeast Food Fermentation Fungi
				<p><i>Enzymatic Detoxification</i></p> <p><i>Novel Detoxification Strategies</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Nanoparticles Plant Extracts
		<p>Harvest Strategies</p> <ul style="list-style-type: none"> Good Harvesting Practices Safe Transportation 		

Přípravky na ochranu rostlin

- Pesticidy
- MRL
  - Bezpečnost potravin
  - Bezpečnost pracovníků
  - Ochrana životního prostředí
  - Správná zemědělská praxe
- Nízkoreziduální, bezreziduální produkce, BIO

Děkuji za pozornost